

Taslak Elektrik Piyasası Kanunu'nun öngördüğü değişiklikler (I)

Av. Dr. Çağdaş Evrim ERGÜN
Av. Gül İNCESULU
Av. Ayşe Eda BİÇER

Yürürlükteki 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun yerine geçmek üzere hazırlanan taslak Elektrik Piyasası Kanunu, lisans türlerinin yeniden düzenlenmesi, ön lisans mekanizmasının getirilmesi, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun (EPDK) yetkilerinde değişikliklere gidilmesi, dağıtım şirketleri üzerindeki denetimin genişletilmesi ve belirli teşviklere ilişkin ek süreler tanınması gibi aşağıda açıklanan bir takım esaslı değişiklikler öngörmektedir.

1. Lisans türlerine ilişkin değişiklikler

Taslak kanun, otoprodüktör lisansının lisans türleri arasından çıkarılmasını öngörmektedir. Buna göre taslak kanunun yasallaşması halinde otoprodüktör lisansı başvuruları yapılamayacak ve mevcut otoprodüktör lisansı sahibi tüzel kişilere ise 31 Aralık 2012 tarihine kadar herhangi bir lisans alma bedeli tahsil edilmeksizin, üretim lisansı verilecektir.

Taslak kanun ile toptan ve tedarik satış lisansları, tedarik lisansı isminde tek bir lisans türü altında birleştirilmektedir. Bu kapsamda, tedarik lisansı sahipleri herhangi bir bölge sınırlaması olmaksızın toptan ve/veya perakende satış faaliyetlerinde bulunabileceklerdir. Taslak kanunun geçici 12'nci maddesi uyarınca hâlihazırda toptan satış ve perakende satış lisansı sahibi olan tüzel kişilere, mevcut lisanslarındaki hakları korunarak re'sen ve bedel alınmaksızın tedarik lisansı verilecektir. Bunun yanında tedarik lisansına ilişkin olarak getirilen bir sınırlama ise grup şirketleri tarafından tedarik edilen elektriğin ülke çapında tedarik edilen toplam elektrik miktarının %20'sini aşamayacak olmasıdır.

Ayrıca, taslak kanunda piyasa işletim lisansı

adıyları yeni bir lisans türü öngörülmektedir. Taslak kanunda hâlihazırda kurulmuş ya da kurulacak olan her türlü piyasa için, gün öncesi piyasası, günüçi piyasası, dengeleme güç piyasası, yan hizmetler piyasası, tezgah üstü piyasaları ve türev piyasaları gibi elektrik enerjisi, kapasitesi veya bunların türev ürünlerinin toptan veya perakende alış satışının gerçekleştirildiği pazarlar da dahil olacak şekilde, genel olarak "organize toptan elektrik piyasaları" ifadesi kullanılmaktadır. Bu doğrultuda, taslak kanun ile "piyasa işletimi" adında yeni bir elektrik piyasası faaliyeti öngörülmüş ve bu faaliyet, 11'inci maddede "organize toptan elektrik piyasalarının işletilmesi ve bu piyasalarda gerçekleştirilen faaliyetlerin mali uzlaştırma işlemleri" olarak tanımlanmıştır. Mevcut yapıda Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi (PMUM) tarafından yerine getirilmekte olan bu faaliyet, taslak kanunun yürürlük tarihinden itibaren 6 ay içerisinde yeni kurulacak olan Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketi (EPIAŞ) eliyle EPDK tarafından verilecek bir "piyasa işletim lisansı" çerçevesinde yerine getirilecektir. Bu kapsamda, EPIAŞ'ın gün öncesi piyasası, günüçi piyasası, dengeleme güç piyasası, yan hizmetler piyasası, tezgah üstü piyasaları ve türev piyasalarını işletmesi öngörülmektedir. Öte yandan, Milli Yük Tevzi Merkezi (MYTM) ise sistem işletmecisi olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam edecektir.

2. Ön lisans

Taslak kanunun getirdiği önemli değişikliklerden bir diğeri ise ön lisans mekanizmasıdır. Buna göre, üretim lisansı başvuru sahiplerine ilk aşamada EPDK tarafından bir ön lisans verilecektir. Söz konusu ön lisansın süresi 24 ayı aşmayacak ve başvuru sahibinin ön lisans süresi içinde gerekli izin, onay, ruhsat veya benzeri belgeler ile üretim tesisinin kurulacağı sahanın mülkiyet veya kullanım hakkının alınmasına ilişkin işlemleri tamamlaması ge-

rekecektir. İlgili tüzel kişinin kendisine verilen ön lisans süresi dahilinde söz konusu gereklilikleri ve/veya EPDK tarafından öngörülebilecek diğer yükümlülükleri yerine getirememesi halinde kendisine üretim lisansı verilemeyecektir. Ön lisans süresi, kaynak türüne ve kurulu güce bağlı olarak EPDK tarafından yarısı oranında artırılabilir.

Taslak kanunun geçici 11'inci maddesi uyarınca, üretim lisansı sahibi tüzel kişilerden,

- i) Üretim lisansına derç edilen inşaat öncesi süresi henüz sona ermemiş olanlar ile
- ii) İnşaat öncesi süresi sona erdiği halde bu süre içerisinde yerine getirmesi gereken yükümlülükleri ikmal edemeyenler,

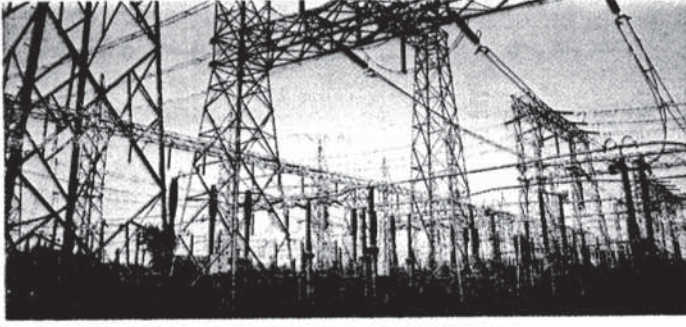
taslak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içerisinde ön lisans için EPDK'ya başvurabileceklerdir.

Yukarıda (i)'de tarif edilen lisans sahibi tüzel kişilerin bu süre içerisinde başvuruda bulunmama halinde lisansları iptal edilecek ve teminatları irat kaydedilecektir. Yukarıda (ii)'de tarif edilen lisans sahibi tüzel kişilerin ise bu süre içerisinde başvuruda bulunmama halinde ve inşaat öncesi süre sona erdiği halde bu süre içerisinde yerine getirmeleri gereken yükümlülükleri ikmal edememeleri halinde lisansları iptal edilecek ve teminatları irat kaydedilecektir. Üretim lisansı sahibi tüzel kişilerin başvuruda bulunması halinde ise mevcut lisansları sona erdirilecek ve var ise kalan inşaat sürelerine 3 ay eklenmek suretiyle bulunacak süre kadar, yok ise 3 ay süreli bir ön lisans verilecektir.

Son olarak, geçici 14'üncü madde ile de taslak kanunun yürürlük tarihi itibarı ile EPDK tarafından henüz sonuçlandırılmamış üretim lisansı başvurularının, ön lisans başvurusu olarak değerlendirileceği ve sonuçlandırılacağı belirtilmiştir.

Yarın: Tasarının firmalara olumlu yansımaları

Taslak Elektrik Piyasası Kanunu'nun öngördüğü değişiklikler (II)

Av. Dr. Çağdaş Evrim ERGÜN
Av. Gül İNCESULU
Av. Ayşe Eda BİÇER

Hisse devir işlemlerinin EPDK'ya bildirim

Yürürlükteki Elektrik Piyasası Kanunu ile Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği altında, lisans sahibi tüzel kişilerin hissedarlık yapılarında doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilen %10 ve üzeri sermaye payı değişiklikleri (halka açık şirketler için %5), üretim tesislerinin devirleri ile lisans sahibi tüzel kişilerin ana sözleşme değişiklikleri EPDK'nın önceden verilecek onayına tabi bulunmaktadır. Ancak, taslak kanunun 5 (3) maddesi söz konusu onay yükümlülüğünü kaldırmakta ve aşağıdaki haller ile sınırlı olmak üzere bir bildirim yükümlülüğü öngörmektedir: (i) ortaklık yapılarında meydana gelen %10 (halka açık şirketlerde %5) veya üzeri sermaye payı değişiklikleri, (ii) kontrol değişiklikleri ve (iii) üretim tesisinin mülkiyetinin değişmesi sonucunu doğuran iş ve işlemler. Bunun yanında taslak kanun, lisans sahibi tüzel kişilerin ana sözleşme değişikliklerine ilişkin EPDK onayını da kaldırmaktadır. Ancak, tarifesi düzenlemeye tabi lisans sahiplerinin (örneğin dağıtım şirketleri) ortaklık yapısındaki %10 (halka açık şirketlerde %5) ve üzeri değişiklikler ile kontrol değişiklikleri EPDK'nın onayına tabi olmaya devam etmektedir.

Dağıtım şirketlerine özgü hükümler

Taslak kanun ile dağıtım şirketlerine ilişkin olarak getirilen düzenlemelerden başlıcaları şunlardır:

• Yürürlükteki Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca, üretim şirketlerinin dağıtım şirketleri üzerinde kontrol kuracak şekilde hissedar olması yasaklanmıştır. Taslak kanunun 9 (1), maddesi bu kısıtlamayı kaldırmakta, ancak dağıtım şirketlerinin elektrik piyasasında faaliyet gösteren herhangi bir başka tüzel kişide, doğrudan ya da dolaylı, hissedar olmasını da engellemektedir.

• Taslak kanun, dağıtım şirketlerinin yönetim kurullarına EPDK tarafından birer bağımsız üye atanmasını öngörmektedir. Buna ilaveten, bu şekilde atanan bağımsız yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılmış davaların EPDK aleyhine açılmış sayılacağını ve bu kapsamda EPDK'nın, rücu haklı saklı kalmak kaydıyla, bu tür tazminat taleplerinden sorumlu olacağını düzenlemektedir.

• Yürürlükteki Elektrik Piyasası Kanunu kapsamında dağıtım lisansları, EPDK tarafından gerekli önlemler alınmak ve ilgili dağıtım tesisinin devri için 120 gün içinde ihale açılmak suretiyle iptal edilebilmektedir. Taslak kanun uyarınca, dağıtım lisansının iptali yerine, dağıtım şirketinin mevzuat ihlallerinin, dağıtım faaliyetini öngörülen esas ve usullere uygun biçimde yerine getirmesini kabul edilemeyecek düzeyde ak-

sattığının tespiti veya mevzuat ihlallerinin dağıtım faaliyetinin niteliğini ya da kalitesini kabul edilemeyecek düzeyde düşürdüğünün tespiti veya mevzuata aykırılıkları itiyat edindiğinin tespiti veya acze düşmesi ya da acze düşeceğinin anlaşılması hallerinde hizmetin aksamaması için EPDK tarafından bazı yaptırımlar ayrı ayrı veya birlikte uygulanabilecektir. Bu yaptırımlar arasında, mevcut yönetim kurulu üyelerinin yerine geçmek üzere yeni yönetim kurulu üyelerinin atanması; yerine getirilmeyen hizmetlerin ve yatırımların mali karşılıklarının öncelikle şirketin diğer faaliyetlerinden elde ettiği gelirlerden, yetmemesi halinde mevcut ortakların temettü gelirlerinden ve nihayet hisseleri nama yazılı ortakların malvarlıklarından temin edilmesi ve dağıtım şirketinin hisselerine el konularak başka bir tüzel kişiye söz konusu faaliyet için yeni lisans verilmesi de yer almaktadır.

• Taslak kanun uyarınca, herhangi bir gerçek veya özel sektör tüzel kişisinin kontrol ettiği dağıtım şirketleri uhdesindeki bölgelerde dağıtılan toplam elektrik enerjisi miktarı, bir önceki yıl tüm dağıtım bölgelerinde dağıtılan enerji miktarının %30'undan fazla olamayacaktır.

Sonuç

Taslak kanun, elektrik piyasasında uzun süredir beklenen bazı değişiklikleri öngörüyor olması dolayısıyla genel olarak olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Örneğin bazı vergi muafiyetlerine ve teşviklere ilişkin sürelerin uzatılması, üretim şirketlerinin hisse ve tesis devirlerinde EPDK onayı alınması gerekliliğinin kaldırılması ve EÜAŞ'ın özelleştirilmesine ilişkin olarak çevre mevzuatına uyum bakımından geçiş dönemi öngörülmesi gibi hükümler olumlu karşılanmaktadır. Bununla birlikte, dağıtım şirketleri üzerindeki zaten yoğun olan denetimin daha da artırılması ve hatta herhangi bir mevzuat ihlali yokken dahi yönetim kurullarına EPDK tarafından üye atanması, ertelenmesi beklenen hukuki ayırtırma başlangıç tarihinin ertelenmemesi ve ön lisans geçiş sürecine ilişkin belirsizlikler (örneğin ön lisans sürecinde tamamlanması gereken izinlerin neler olduğuna ve 3 aylık ön lisans süresinin uzatılıp uzatılmayacağına ilişkin belirsizlikler) taslak kanunun eleştirilene açık hükümleri arasında yer almaktadır. Taslak kanun henüz TBMM'ne sunulmamış olup, kamuoyunun Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na ilettiği görüşler doğrultusunda TBMM'ne sunulmadan önce ve TBMM'deki komisyon ve genel kurul görüşmeleri sırasında yukarıda incelenen hükümlerinde değişiklik yapılması ihtimali bulunmaktadır. Taslak kanundaki belirsiz düzenlemelere bu süreçte netlik kazandırılması ve bu kanunu uygulamaya yönelik yönetmelik tadil tasarımlarında aynı süreçte EPDK tarafından hazırlanarak kamuoyunun görüşüne bir an önce sunulması gerekli ve faydalı olacaktır.

Taslak kanunun firmalara getireceği olumlu değişiklikler

Süre uzatımları

Taslak kanun kapsamında belirli tesvik ve mekanizmaların uygulama sürelerinin uzatılması öngörülmektedir. Örneğin, fiyat esitleme mekanizmasının uygulama süresinin 31 Aralık 2011'den 31 Aralık 2015'e uzatılması öngörülmektedir. Özelleştirme işlemleri kapsamında gerçekleştirilecek devir, birleşme, bölünme, kısmi bölünme işlemlerinden elde edilen kazançlara ilişkin kurumlar ve katma değer vergisi istisnasının süresinin, 31 Aralık 2010'dan 31 Aralık 2017'ye uzatılması öngörülmektedir. Üretim tesislerinde işletmenin ilk 5 yılına ilişkin iletim sistemi kullanım bedeli üzerinden uygulanan %50 indirim, 31 Aralık 2012 değil 31 Aralık 2015 tarihinden önce işletmeye girecek üretim tesisleri için geçerli olması öngörülmektedir. Ayrıca, yatırım döneminde üretim tesisleriyle ilgili yapılan işlemler ve düzenlenen kağıtlar için öngörülen damga vergisi ve harc istisnalarının, 31 Aralık 2012 değil 31 Aralık 2015 tarihinden önce işletmeye girecek üretim tesisleri için uygulanması öngörülmektedir.

Cevresel yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin ek süre

Taslak kanun kapsamında, Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ) ve/veya bağlı ortaklık, istisna, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarına ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında oluşturulacak kamu üretim şirketlerine, bunların özelleştirilmeleri halinde de geçerli olmak üzere, çevre mevzuatına uyuma yönelik yatırımların gerçekleştirilmesi ve çevre mevzuatı açısından gerekli izinlerin tamamlanması amacıyla 31 Aralık 2018 tarihine kadar süre tanınmaktadır. Söz konusu ek süre ile EÜAŞ'a ait üretim şirketlerini özelleştirme işlemleri çerçevesinde devralacak özel sektör yatırımcılarına 2018 yılı sonuna kadar bir gecici muafiyet tanınmaktadır.